

Αρχαία Κατεύθυνσης

Διδαγμένο κείμενο Πλάτωνα Πρωταγόρας

(Ενότητα 1)

«Εγώ λοιπόν θεωρώ, όπως και οι άλλοι Έλληνες, πως οι Αθηναίοι είναι σοφοί. Και βλέπω ότι, όποτε συγκεντρωνόμαστε στην εκκλησία του δήμου, όταν η πόλη πρόκειται να εκτελέσει κάποιο έργο οικοδομικό, καλούμε τους οικοδόμους ως συμβούλους στην οικοδομία, κι όταν πάλι πρόκειται για ναυπηγικό έργο, καλούμε τους ναυπηγούς, και με τον ίδιο τρόπο πράττουμε όταν πρόκειται για όλα τα αντίστοιχα έργα, για όσα δηλαδή θεωρείται πως είναι διδακτά και μπορεί κάποιος να τα μάθει με κατάλληλα μαθήματα. Εάν επιχειρήσει δε κάποιος άλλος να δώσει τη συμβουλή του στον δήμο, κάποιος που οι άνθρωποι δεν τον θεωρούν τεχνίτη σχετικό, η συνέλευση δεν τον αποδέχεται, ακόμα κι αν είναι και ωραίος και πλούσιος και από μεγάλη οικογένεια. Αντίθετα, τον κοροϊδεύουν και του φωνάζουν, μέχρι αυτός που τόλμησε να μιλήσει να φύγει μόνος του τρομοκρατημένος ή μέχρι να τον σύρουν οι τοξότες και να τον βγάλουν σηκωτό, με διαταγή των πρυτάνεων. Για θέματα λοιπόν που θεωρούν [οι Αθηναίοι] ότι εξαρτώνται από κάποια συγκεκριμένη τεχνογνωσία, έτσι ενεργούν. Όταν όμως πρέπει να αποφασιστεί κάποιο ζήτημα που αφορά τη διοίκηση της πόλεως, σηκώνεται και δίνει τις συμβουλές του γι' αυτό εξίσου και ο οικοδόμος, και ο σιδεράς, και ο έμπορος ή, ο ναυτικός, και ο πλούσιος, και ο φτωχός, και αυτός που είναι από μεγάλο γένος, και αυτός που δεν είναι από κάποια γενιά σπουδαία. Και κανένας δεν τους ψέγει γι' αυτό, όπως τους προηγούμενους; γιατί εσύ, χωρίς να έχεις διδαχτεί από πουθενά αυτό το πράγμα και χωρίς να έχεις δάσκαλο σ' αυτό το θέμα, θέλεις τώρα να δώσεις και συμβουλές. Άρα, είναι προφανές πως δεν θεωρούν ότι το πράγμα αυτό είναι κάτι που διδάσκεται».

(Ενότητα 2)

[...Ταῦτα δὲ ἐμχανᾶτο εὐλάβειαν ἔχων μὴ τι γένος αἰστωθεῖν· ἐπειδὴ δὲ αὐτοῖς ἀλληλοφθοριῶν διαφυγὰς ἐπήρκεσε, πρὸς τὰς ἐκ Διὸς ὥρας εὐμάρειαν ἐμχανᾶτο ἀμφιεννύς αὐτὰ πυκναῖς τε θριξίν καὶ στερεοῖς δέρμασιν, ἱκανοῖς μὲν ἀμῦναι χειμῶνα, δυνατοῖς δὲ καὶ καύματα, καὶ εἰς εὐνάς ἰοῦσιν ὅπως ὑπάρχοι τὰ αὐτὰ ταῦτα στρωμνὴ οἰκεία τε καὶ αὐτοφυῆς ἐκάστω· καὶ ὑποδῶν τὰ μὲν ὄπλαῖς, τὰ δὲ θριξίν καὶ δέρμασιν στερεοῖς καὶ ἀναίμοις. Τοῦντεῦθεν τροφὰς ἄλλοις ἄλλας ἐξεπέριζεν, τοῖς μὲν ἐκ γῆς βοτάνην, ἄλλοις δὲ δένδρων καρπούς, τοῖς δὲ ῥίζας· ἔστι δ' οἷς ἔδωκεν εἶναι τροφήν ζῶων ἄλλων βορᾶν· καὶ τοῖς μὲν ὀλιγογονίαν προσῆψε, τοῖς δ' ἀναλισκομένοις ὑπὸ τούτων πολυγονίαν, σωτηρίαν τῶ γένει πορίζων.].

A. Να μεταφραστεί το απόσπασμα της ενότητας 2.

B. Να γράψετε στο τετράδιό σας τις απαντήσεις των παρακάτω ερωτήσεων:

B1. Στο απόσπασμα της πρώτης ενότητας υπάρχει ένα επιχείρημα του Σωκράτη μέσω του οποίου ο φιλόσοφος προσπαθεί να αποδείξει το μη διδακτό της πολιτικής τέχνης. Να το αναφέρετε. (Ενότητα 1)

B2. «Εγώ λοιπόν θεωρώ, όπως και οι άλλοι Έλληνες, πως οι Αθηναίοι είναι σοφοί». Να σχολιάσετε την συγκεκριμένη φράση. (Ενότητα 1)

B3. «Ἦν γὰρ ποτε χρόνος δτε θεοὶ μὲν ἦσαν, θνητὰ δὲ γένη οὐκ ἦν.»:

Στην έναρξη αυτή της μυθικής αφήγησης του Πρωταγόρα, ο σοφιστής αναφέρει την ύπαρξη θεών. Σχολιάστε την άποψή του αυτή. (Ενότητα 2)

B4. Ποια είναι τα όπλα του Σωκράτη μέσω των οποίων ο φιλόσοφος προσπαθεί να βγάλει συμπεράσματα και να εξάγει από τους αντιπάλους τις σωκρατικές απόψεις;

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A. Και μηχανευόταν αυτά επειδή λάμβανε προφυλάξεις μήπως κάποιο γένος εξαφανιστεί· Αφού χορήγησε σε ικανοποιητικό βαθμό σε αυτά τρόπους αποφυγής της αλληλοεξόντωσης, σοφίζόταν προσαρμοστικότητα για τις εποχές (μεταβολές του καιρού) από το Δία ντύνοντας τα και με πυκνά τριχώματα και με ανθεκτικά δέρματα, ικανά να αντιμετωπίσουν το χειμώνα αλλά και ικανά και για τις ζέστες και για να είναι για το καθένα αυτά τα ίδια (τα δέρματα) στρώμα δικό τους δοσμένο από τη φύση όταν πηγαίνουν στο κρεβάτι (για ύπνο)· και δένοντας τα (ντύνοντας τα) από κάτω άλλα με οπλές και άλλα με στερεά και χωρίς αίμα δέρματα. Και επιπλέον προμήθευε τροφές διαφορετικές για κάθε είδος, για άλλα χορτάρι από τη γη, για άλλα καρπούς δένδρων, για άλλα ρίζες- σε ορισμένα από αυτά καθόρισε να είναι η τροφή τους το φάγμα άλλων ζώων και σ' αυτά έδωσε μικρή γονιμότητα, ενώ σ' αυτά που τρώγονταν από αυτά (τους έδωσε) μεγάλη γονιμότητα παρέχοντας σωτηρία στο γένος τους.

B. Να γράψετε στο τετράδιό σας τις απαντήσεις των παρακάτω ερωτήσεων:

B1. Σ' αυτό ακριβώς το κομμάτι της πρώτης ενότητας βρίσκεται το πρώτο επιχείρημα του Σωκράτη για το μη διδακτό της πολιτικής αρετής. Αυτό είναι το εξής:

Οι Αθηναίοι που κατά γενική ομολογία είναι σοφοί άνθρωποι όταν συζητούν στην Εκκλησία του δήμου για ένα θέμα που απαιτεί συγκεκριμένες τεχνικές γνώσεις, επιτρέπουν μόνο σε ειδικούς να μιλήσουν [π.χ. όταν μιλούν για θέματα ναυπηγικής, αρχιτεκτονικής δεν επιτρέπουν σε κάποιον που δεν είναι ναυπηγός ή αρχιτέκτων να μιλήσει, έστω κι αν είναι πλούσιος, ή από σπουδαία οικογένεια.]. Όταν όμως πρόκειται να συζητήσουν για θέματα που αφορούν τη διοίκηση διακυβέρνηση της πόλης, τότε ο κάθε πολίτης άσχετα με το επάγγελμα, την καταγωγή ή την οικονομική του κατάσταση μπορεί να διατυπώσει τη γνώμη του γι' αυτά χωρίς να του έχει γίνει προηγουμένως διδασκαλία. Το συμπέρασμα λοιπόν, είναι ότι η πολιτική αρετή (ή τέχνη) δεν μπορεί να διδαχθεί όπως οι άλλες ειδικές γνώσεις και γι' αυτό οι Αθηναίοι επιτρέπουν σε όλους να εκφέρουν γνώμη για τα ζητήματα της πόλης.

Ο Σωκράτης στηρίζει το πρώτο του επιχείρημα στην άποψη ότι οι Αθηναίοι είναι σοφοί, και στην αυτονόητη προέκταση της πως ό,τι κάνουν και πιστεύουν οι Αθηναίοι είναι αληθινό και ορθό. Στην περίπτωση όμως της Αθήνας μπορούμε να παραδεχτούμε ότι όλοι οι Αθηναίοι κατείχαν την πολιτική τέχνη και ότι έπαιρναν μέρος στις συζητήσεις με πλήρη επίγνωση της σοβαρότητας των θεμάτων. Απόδει-

ξη αυτού είναι το γεγονός ότι πολλές φορές παρασύρονταν από τους δημαγωγούς και έπαιρναν λανθασμένες αποφάσεις. Φαίνεται ακόμη ότι υπεραπλουστεύει τα πράγματα αν σκεφτεί κανείς ότι ακόμη και στα τεχνικά θέματα σπουδαίο ρόλο παίζουν και άλλοι παράγοντες που συνεπάγονται πολιτική βούληση. Για να κατασκευαστεί λόγου χάρη ένα θέατρο δε χρειαζόνταν μονάχα τεχνικές γνώσεις αλλά και αποφάσεις σχετικά με τον τόπο που αυτό θα χτιζόταν, τις δαπάνες, τα υλικά κ.τ.λ

B2. Στο σημείο αυτό αναφέρεται μία άποψη που ήταν ευρέως γνωστή και αποδεκτή και αφορούσε στην πνευματική ανωτερότητα των Αθηναίων. Πολλοί σημαντικοί φιλόσοφοι και ιστορικοί αναφέρθηκαν με παρεμφερή τρόπο στο ίδιο θέμα. Για παράδειγμα ο Ιππίας είχε αποκαλέσει την Αθήνα «το πρυτανεῖον της σοφίας» ενώ ο Θουκυδίδης στον Επιτάφιο λέει «λέγω την πάσαν πόλιν της Ελλάδος παιδευσιν είναι». Δε γνωρίζουμε βέβαια κατά πόσο είναι ειλικρινής ο Σωκράτης στη διατύπωση του αυτή αφού πίστευε ότι όταν μαζεύονται οι Αθηναίοι είναι να ασυλλόγιστο και θορυβοποιό πλήθος. Αλλά και στην «Απολογία» του ο φιλόσοφος δεν είχε μιλήσει με ιδιαίτερως κολακευτικά λόγια για τους συμπολίτες του. Επομένως, η διατύπωση αυτή (που μπορεί να χαρακτηριστεί και ειρωνική) είναι ίσως μια προσπάθεια να οδηγήσει τον Πρωταγόρα εκεί που αυτός επιθυμεί. έτσι, κάνει λόγο για τη σοφία των Αθηναίων, επειδή γνωρίζει ότι αυτό δε θα αμφισβητηθεί από τον Πρωταγόρα και έτσι θα οδηγήσει το συλλογισμό του εκεί που επιθυμεί.

B3. Ο Πρωταγόρας αναφέρεται στους θεούς και στη συνέχεια θα κάνει αναφορά στο Δία και στο ρόλο του στην πορεία προς τη συγκρότηση κοινωνιών. Ωστόσο, μας προβληματίζει το γεγονός ότι ο Πρωταγόρας ήταν αγνωστικιστής (οπαδός δηλαδή της φιλοσοφικής θεωρίας κατά την οποία η αντικειμενική γνώση της αρχής του κόσμου και της ουσίας των όντων είναι αδύνατη), όπως φαίνεται στα έργα του. Επομένως, η παρουσία των θεών μέσα στον μύθο μόνο αλληγορική σημασία μπορεί να έχει: ο Ζευς είναι ο λόγος (η λογική), δηλαδή η νομοτέλεια που διέπει τη φύση· οι άλλοι θεοί (κυρίως ο Επιμηθεύς και ο Ερμής) είναι τα όργανα αυτού του λόγου, δηλαδή της νομοτέλειας της φύσης· μιας νομοτέλειας που ρυθμίζει τις σχέσεις των όντων, εξισορροπεί τις ανάγκες τους και εξασφαλίζει τα μέσα για την ικανοποίησή τους και κατ' ακολουθίαν την επιβίωσή τους.

B4. Σχολικό βιβλίο σελίδα 35-36.

Τα όπλα του ήταν η διαλεκτική και η μαιευτική. Όπως περιγράφει και ο ίδιος στο απόσπασμα της Απολογίας που παραθέσαμε,.....Τι σημαίνει όμως αυτό; Σημαίνει πως για το Σωκράτη ο άνθρωπος γνωρίζει την αλήθεια, την Ιδέα, και πως η προσπάθεια της φιλοσοφικής σκέψης έγκειται στο να βοηθήσει τον άνθρωπο να την ξαναθυμηθεί, να την επαναφέρει στη μνήμη του.

ΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΕΠΙΜΕΛΗΘΗΚΑΝ ΤΑ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ

ΧΑΣΙΑΚΗΣ
ΠΕΙΡΑΙΑΣ-ΝΙΚΑΙΑ-ΓΑΛΑΤΣΙ